

Мову, якою спілкується Алекс з дорослими, можна поділити на два рівні: сленг, засобами якого він розмовляє з батьками: “*But*”, *I said*, “*has anyone been doing with my gulliver?*” (1) та з жертвами власного насильства: “*You naughty old veck*” (1) та загальноживана англійська мова, якою він спілкується з міліціонерами та лікарями: “*Sir, I have done my best, have I not? I always used my very polite gentleman’s goloss govoreeting with those at the top. I’ve tried, sir, haven’t I?*” (1). Контрастність загальноприйнятої лексики та сленгу використовується автором роману для протиставлення двох ворогуючих світів: дорослих та підлітків. Світ підлітків характеризується автором як “*ultraviolence*”. Цей термін був введений у твір Ентоні Берджесом для позначення жорстокого та невинного насильства. Жорстокість та бездуховність молоді передається письменником за допомогою мовних засобів – особливого сленгу підлітків, який відокремлює його від світу дорослих людей та протиставляє їм.

Отже, мова даного твору складається з англійської лексики, яку вживають дорослі, та молодіжного сленгу, створеного у романі за допомогою запозичень з інших мов, римуючого сленгу та придуманих слів.

Література

1. Василенко Д.В. Запозичення у складі англомовного військового лексикону. – Режим доступу: ua/1888/1/12/pdf.
2. Гальперин А.И. Очерки по стилистике. – М., 1958. – 459 с.
3. Мартос С.А. Сленг як складова молодіжної субкультури. – Режим доступу: www.kspu.edu/downloads/chairukr/M3.doc.
4. Стахурська Г.Ю. Активні процеси у перській комп’ютерній субмові – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/ard/2007/07sgypks.zip.
5. Художньо-літературний твір. – Режим доступу: www.ukrlit.vn.ua/article/111.html.
6. Щерба Д.В. Засоби запозичення та асиміляція англомовних комп’ютерних термінів // Вісн. Житомир. Держ. Ун-ту ім. І.Франка. – 2004. – № 17. – С. 260-262. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/articles/2004/04schdvt.zip.
7. Щур І.І. Українськомовний комп’ютерний сленг: формування і функціонування. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/ard/2006/06ciisff.zip.
8. Rhyming slang // en.wikipedia.org/wiki/Rhyming_slang.

Джерело фактичного матеріалу

1. Anthony Burgess. A Clockwork Orange. – Режим доступу: lib.ru/inproz/berdzhes/mechanicheskij_apelsin_engl.txt.

Мазурок Т.М.

Національний університет “Острозька академія”
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Худолій А.О.

Мовні засоби впливу на свідомість слухача у промовах Маргарет Тетчер

Застосування мовних механізмів впливу на свідомість набуває все більшого поширення у політиці, а тому виникає потреба в постійному їх дослідженні та аналізі.

Суттєвим методом впливу на свідомість людей через політичні промови є використання метафор. Метафори дозволяють не тільки проникнути у свідомість читача, а й перебудувати її. Емотивно-забарвлена метафора вже на рівні задуму спрямована на те, щоб за рахунок образного забарвлення, створеного стереотипом, викликати емотивне відношення, що має форму модальності. Оцінні концепти, які лежать в основі оцінок у метафорах, проявляються в ціннісній картині світу. Внутрішня форма є прозорою для сприйняття, оскільки вона збуджує звичні для даного мовного колективу асоціативно-образні уявлення [12, с. 74].

У ході аналізу виступів Маргарет Тетчер ми виокремили концептуальні метафори, котрі об’єднали в групи, кожна з яких відповідає за певний архетип та навіює потрібні для політика настрої серед слухачів.

Групи концептуальних метафор, виявлених у промовах М.Тетчер:

№ п/п	Метафоричні вирази	Кількість	Процентне співвідношення
1.	Людина	10	23,3%
2.	Війна	9	20,9%
3.	Будівництво	8	18,6%
4.	Дорога	7	16,3%

5.	Торгівля	4	9,3%
6.	Мистецтво	3	6,9%
7.	Змагання	2	4,7%

Найбільш вживаними в промовах М.Тетчер є концептуальні метафори двох груп: СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ – ЛЮДИНА та СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ – ВІЙНА.

Використання воєнної метафори було ефективним ходом у підтримці іміджу “залізної леді”. М.Тетчер керувалася принципом “виключення” більше, ніж “охоплення”; замість компромісу і зближення віддавала перевагу поділу на дві частини – “своїх” і “чужих” [4, с. 178].

Можна визначити вживання метафор у двох сферах: щодо опозиційних сил як у середині держави, так і в усьому світі, та в економічній сфері.

Тих, хто належав до групи “чужі”, Маргарет Тетчер порівнювала з руйнівниками: *destroy our ideas* [Speech to Congress]. У той час М.Тетчер та її команда мали бути захисниками народу та миру: *the frontier of freedom cuts across our continent... the defense of that frontier is vital* [Speech to Congress]; *the winning of peace* [Speech to Scottish Party Conference]. Політика, економіка виглядали як поле битви. Це було абсолютно вигідно Маргарет Тетчер, адже люди за своєю психологією надають перевагу перебувати у таборі переможців, а не переможених.

Образ людини в промовах Маргарет Тетчер пов’язаний з будовою тіла людини, етапами її життя та її здоров’ям, а відтак етапами розвитку суспільно-політичного життя та здоров’ям усієї нації, її багатством. Можна припустити, що будь-яка загроза політичної стабільності оцінюється, як смертельна небезпека від якої потрібно шукати ліки, що проявляється в групі метафор СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ – ЛЮДИНА.

Група концептуальних метафор СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ – ЛЮДИНА можна поділити на підгрупи: 1) суспільні проблеми – хвороби; 2) суспільні процеси – процеси життєдіяльності; 3) вирішення проблем – лікування.

У своїй передвиборчій кампанії у 1979 році Маргарет Тетчер ототожнює правління Лейбористської партії, яка підвищила податки й не дає розвиватись малим підприємствам, із довготривалою хворобою, яку потрібно лікувати:

So the first step to recovery therefore is to lower tax on earnings [Speech in Finchley].

Структура суспільства порівнюється зі структурою тіла людини: *such a disparate body of nations will of necessity always be weak and ineffective* [Speech at 40th Anniversary Session of UN General Assembly]. Поява нових політичних та економічних установ ототожнюється з народженням дитини:

Mr. President, as the idealism and freshness which accompanied the United Nation’s birth has been tested in the school of life, it was inevitable that we should suffer disappointments [Speech at 40th Anniversary Session of UN General Assembly].

На відміну від метафори війни, метафори, пов’язані з людиною, викликають виключно позитивні відчуття у слухачів.

Дуже часто використовується у промовах такий метод впливу на свідомість, як посилення на авторитет (testimonial), тобто використання різноманітних висловлювань авторитетних людей, що стосуються теми розмови, щоб викликати позитивне сприйняття у громадськості щодо представлених ідей політиком [35, с. 183]. Серед людей, яких вона цитує, є політики (Бісмарк, Лінкольн, Черчілль, Брежнєв), письменники (Роберт Бернс, Андре Жид), історики (Фукидід), моряки та інженери (Дрейк, Торнікрофт).

Одною з найбільших груп є цитати політиків. У 5 промовах, Маргарет Тетчер цитує 11 різних політиків, що становить 48% від усієї кількості цитат. Будучи консерватором, вона більше цитує політиків, які належали або належать до Консервативної партії: Едмунд Берк, Дизраелі, Черчілль, Лорд Робенс. Наприклад, у передвиборчій промові цитує Лорда Робенса, який об’єднав людей, що вийшли з партії Лейбористів. Він зазначає різницю між партією Лейбористів, яку очолював Аттлі (сильний політик), із сучасною:

In the Attlee days, the leaders were giants. Today they are pygmies [Speech in Finchley].

Маргарет Тетчер зазначає:

His words, not mine [Speech in Finchley].

У такий спосіб вона вдається до жорстокого сарказму й водночас знімає з себе відповідальність за такі слова, аргументуючи тим, що це цитата.

Виступаючи в Шотландії у травні 1985 року, Маргарет Тетчер розуміла важливість морального об’єднання прихильників її поглядів з усієї держави, тому вона робить акцент на поширенні влади консерваторів у Шотландії, цитуючи Дизраелі:

“*We are a national party or we are nothing*” [Speech to Scottish Party Conference].

Застосовує прийом *false dilemma* – подає слухачу тільки два варіанти вибору, водночас ігноруючи інші можливості чи альтернативи [3, с. 183]. Вона влучно формулює гасло своєї політики:

This is the way to One Nation, where all the different but all the equally important [Speech to Scottish Party Conference].

У своїх промовах Маргарет Тетчер використовує значну кількість евфемізмів із різною метою: пом’якшити, приховати чи спотворити інформацію. У промовах переважають такі види денотативного спотворення: синонімічна, неточно-орієнтуюча та розширююча денотація. Синонімічна денотація – заміна неприємного слова його синонімом, наприклад:

And there are many pensioners on very, very modest income [Speech in Finchley]. Згадуючи пенсіонерів під час економічної кризи, Маргарет Тетчер характеризує їх дохід як “скромний”, хоча, якщо говорити не завуальованою лексикою, то краще підійшла б ознака “недостатній”.

Неточно-орієнтуюча денотація. Евфемізми, що відносяться до цієї групи, виконують приховуючу функцію. Наприклад, *historic industries* – out-of-date industries that are not profitable anymore:

Demand for the products of many of our histories industries will be far lower than it has been [Speech to Welsh Conservative Party Conference]. Маргарет Тетчер розуміє, що деякі підприємства не є вигідними, хоча вони є традиційними для британського суспільства. Все ж вона не може сказати відверто, що ці підприємства є тягарем для державної економіки, тому що вона може образити тих людей, яким передавалось це певне ремесло від батька, діда, прадіда.

Розширююча денотація, при якій відбувається заміна небажаного конкретного поняття більш загальним. Це є найменша за своєю кількістю груп, прикладом якої може стати вираз: *disasterous winter* – period of strikes.

He went on to speak about the disastrous winter we have just lived through [Speech in Finchley]. У промові Маргарет Тетчер потрібно згадати про численні страйки, які охопили державу, все ж за допомогою евфемізму вона обминає складну ситуацію, згладжує гострі кути. Використовуючи більш загальне поняття “disasterous winter”, вона вводить в оману слухачів, адже дехто може і не здогадатись, що має на увазі экс-прем’єр.

Отже, мовні засоби впливу на свідомість мають широке застосування у сфері політики і визначаються, перш за все, цілями, які переслідує мовець. Вони відіграють вирішальну роль у формуванні в слухача певних образів та переконань, тому важливо вміти виділяти суттєву інформацію від нав’язуваних поглядів.

Література

1. Баранов А.Н. Что нас убеждает? (Речевое воздействие и общественное сознание). – М. Педагогика, 1990. – 486 с.
2. Потебня А.А. Слово и миф. – М.: Правда, 1989. – 623 с.
3. Почепцов Г. Информационные войны. Основы военно-коммуникативных исследований. – Ровно: ППФ “Волинські обереги”, 1999. – 350 с.
4. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність [на матеріалах сучасної газетної публіцистики]: Монографія / За ред. В.Різуна./ Київ. наук. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2002. – 392 с.
5. Худолій О.А. Динаміка функціональних змін у мові американської публіцистики кінця ХХ – поч. ХХІ століття: Дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.04. – К., 2004. – 278 с.
6. Dijk T.A. van. Politics, ideology and discourse. – Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, 2004. – URL <http://www.hum.uva.nl/teun>
7. <http://www.margaretthatcher.org>

Мірчук В.М.

*Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – ст. викладач Шкарупа Н.С.*

The Concept of Culture and Person in the Language

The difference of cultures above all is associated with national differences. In this case international differences are easily explained by a number of well-studied reasons described in scientific literature.

Geography determines history, and different types of way of life form a culture: different climate, vegetation, animal world, and, accordingly, the methods of getting meal and ways of cultural development.